

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izdaja vsak četrtak in vsakega petka v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za šest let 150 K. Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge evropske države 8 K. Kdor hoče sam po njej, plača na leto samo 5 K. — Naročnina se pošilja na: Upravištvu „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se odpovedi do odpovedi. — Udeležba „Katoškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni list stane 12 v. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravištvu: Koroska cesta št. 5, sprejema naročila, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne peščice za enkrat 24 v., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 16 v. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala razprava“ stane beseda 5 v. Parte in gajale vsaka peščica 24 v., izjave in Poslano 36 v. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprete reklamacije so poštne proste.

Nočejo.

Da je Spodnji Stajer slovenska zemlja, bo nam tudi najhujši nemškutar rad priznal. Toda ali smo mi gospodje na tej zemlji? Ves naš narod si želi združjenja s svojimi brati na jugu ter je to željo tudi glasno izrekel. Toda Nemeo je naš gospod. Dne 2. septembra so se naši „gospodje“ zbrali v Mariboru, ter rekli: Slovencem ne dovolimo svobode, oni še ostanejo dalje pod našim bičem in jarmom. Na glavstvih se bodo še dalje zdirali nad nami tuji, na sodiščih bodo nas zapirali tuji, na davkarijah nas prezirali tuji. Krme, trgovine, podjetja, veleposestva, gradova bodo imeli tuji, mi raztrgane kože in najslabša ter najmanjša posestva.

Svobode si želimo, narodnostnega miru si hočemo, napredka nas želeja, toda tuji so se dne 2. t. m. zbrali v Mariboru ter sklenili, da še nadalje ostanejo v verigah. Nočejo, da postanemo samosvoji, hočejo nas držati še nadalje pripete kot pse.

Ali bo res obveljala volja tujcev in se izjalovile naša želja? Ne vemo. Vlada je nemška in vrana ne izključe vrani oči. Toda eno vemo: v nas je nepremagljiva, neutešljiva želja, da vržemo raz sebe stoletni jarem, ki tako težko sloni na našem hrbtu. Mi nočemo biti več tla, na katera stopa trdi tujcev ševlj. Mi hočemo sami hoditi, sami delati, sami odločevati. Mi in cesar, drugega ne potrebujemo pri odločitvi naše usode, vsak drug nam je tujec, ki noče naše sreče, ampak svojo lastno. Nemoi so proti naši svobodi, ker bi nam koristila in njim ne bila v hasek. Žalostno, da so se našli bratje, četudi so to nemškutarji, ki so nas na zborovanju v Ptuj grdo izdali ter rekli, da še hočejo nadalje poljubljati bič, s katerim jih narodni nasprotniki tepejo.

Kadar želi hlapec, suženj več prostosti, pa je vsak neplemenit gospodar proti temu, da bi mu poželil več prostosti. Kako torej naj pričakujemo, da bi nam tuji sedaj privoščili našo narodno, gospodarsko in prosvetno svobodo? Popolnoma v njihovem značaju je, da rečejo k vsemu, česar mi želimo za

svoj ubogi narod: Nočemo!

Sužnji so vedno koprnili po svobodi in ni bilo sile, ki bi to željo mogla umoriti. Ali je slovenski narod že tako zaslužjen, da ga tudi misel na svobodo več ne gane in dvigne? Ne!

Nočejo naše svobode, a mi jo hočemo!

Kmet in vojska.

(Piše kmet iz Savinjske doline.)

Ko sem bil pred tremi leti prideljen kot kmet armadi, sem takoj uvidel, kako srečni so oni, ki so se kaj drugega izučili. Izšolani ljudje so se takoj poskrili po pisarnah, rokodelci po delavnicah, rudokopi so šli nazaj k svojemu delu, le mi kmetje smo ostali za vsa najslabša in najnevarnejša dela in opravila. Po pravici povem, da sem se pridružil takrat v mislih onim, ki so pred vojsko zapuščali svoje kmetijske domove in šli v svet za boljšo srečo, saj sem dooro vedel, kako malo uvažen je naš stan.

Spominjam se, ko smo pri raznih uradih čakali tako dolgo, dokler je bilo kaj boljše oblečenih, ki so prišli vsi poprej na vrsto kakor mi, nas pa je dajal na zadnje mesto; če celo v davkariji, kjer je le denar igral glavno vlogo, smo naleteli na take slučaje. Videl sem, kako je že marsikateri imel pripravljeno srednjega prsta, da bi potkal, a ni se še upal iz strahu, da bi morebiti gospoda uradnika ne razžalil. Če je bil uljuden, kako smo ga hvalili, kako da je prijazen in vendar so stori uradniki le svojo dolžnost. Tukaj naj omenim eno stvar, ki je globoko vtisnjena v srce naših kmetov-vojakov, namreč zavedamo se, da nismo mi kmetje ona izobražena množica, ki se razume samo na ples in pohajkovanje. Ali v dobi vojske smo videli na onih, ki so nositelji napredka in kulture, mnogo, kar ne kaže izobrazbe in nam nihče ne more zapovedati, da naj to vzamemo za lepo in prav. Čital sem, da je slavni vojskovodja Radecki imenoval vojake svoje otroke. Blagor vojakom Radeckijevih časov!

Po dolgem času sem bil malo na dopustu. Na mizi je ležal poziv za oddajo žita, na občini sem izvedel, da mora občina preskrbeti več vagonov krme. Kje in odkod bodo vse to vzeli? Kajti strašna je bila suša, vse leto ni bilo skoraj nič dežja. Da, po mapah in zemljiških polah je lahko računati, koliko

ne tuintam pridela, ali narava ostane neizprosna narava, letos neusmiljena, s strahom in obupom gleda že ljudstvo sedaj v prihodnost. In nekaj je, kar se nujno ne računa in ne upošteva, to so berači današnjih dni na kmetih. Vsak dan je obiskalo kmetijske hiše do 20 beračev, bodisi lačni vojaki, domači reveži ali begunci. Dokler je bilo kaj, so ljudje dajali, ali pomanjkanje se prikazuje tudi tam, kjer si mnogi še domišljajo, da je vsega zadosti. Naj bi vendar vlada to upoštevala, saj hranijo kmetje one, ki bi jih vlada morala. Pomoči pri kmetih pa že iščejo tudi mnogi mestni uradniki, kojim je že odpadla ona nekdanja visokost in dostojanstvo. Da, želedec je neizprosni! Kmetstvo ljudstvo bi rado vsem pomagalo in ustreglo. Zato se še mnogi zadovoljno vračajo nazaj v mesto, ker so dobili še to in ono. Ti ljudje pa bi naj nesli v mesto tudi zavest, da gre kmetu drugo mesto in druga čast. Zlato se v ognju čisti, tudi mi smo se v vojski mnogo naučili. Naj pa bi se kaj naučili tudi naši gospodje, s kojimi bo spet naš kmet obvečan, da pridemo do tega, kar zares in upravičeno želimo.

Mnogokrat se sliši prerekanje, kdo stori največ v današnjih dneh. Klobuk doli v tem oziru pred kmetom, oziroma pred kmetiskim žentvom! Mnoga kmetica je danes gospodinja, dekla, pestunja, gospodar, hlapec; biti mora sploh vse. Pred vojsko se je reklo, da ji pripada le oskrba hiše in otrok.

Se dodatek k mojim izjavam! V moji bližini sta morala oba sinova starega očeta, ki je vdovec in je popolnoma sam ostal, k vojakom. Delal je potem prošnjo za podporo. Prišel je odgovor, da je preveliko posestvo, da ne dobi podpore; potem pa je naredil prošnjo, da bi mu vsaj enega sina oprostili za malo časa. Dobil je odgovor, da je posestvo premalo. Pravica, kje si? Mnogo sem slišal, da so za časa vojske bolj zdravi, posebno v mestih. Blagor jim! Vemo tudi, kaj to pomeni. Med kmeti pa je danes toliko boleznih in smrti, da še ni bilo nikdar toliko. Saj ni čudo! Lok, preveč napet, počni, ljudstvo, v delu presiljeno, opeša in pada. Tako so torej kmetove do brote današnjih dni. Savinjski kmet.

Kodaj se naj sadje obira ali trga?

A. Kosi. Središče.

Čudno vprašanje, kaj ne? Ko vendar vsakdo ve, da takrat, kadar je popolnoma razvito, ali kakor

LISTEK.

Vojni spomini.

(Januš Golec.)

(Dolje.)

Da se odloči zmaga, so splezali Rusi iz hiše na podstrešje in zažgali streho. Gost dim je zakolobaril proti nebu. Krik in vpitje je zavrtinilo še hujše, divjeje in ljuteje. Artilerija ni upala vmes poseči ne naša ne nasprotna, ker se je bal vsak za svoje.

Začeli so kričati naši ter Rusi raz postojank, spodbujajoč in bodreč bodrilce. Od naše strani se je spustilo nekaj vojaštva navzdol, da bi pomogli našim; isto so posneli tudi Rusi.

Kaj storiti, da se odloči boj na to ali na ono stran?

Naši topovi so zagrmeli in granate so prifrčale in bobnale v bližino hiše. Rusi so se začeli umikati počasi nazaj po predoru proti svojim zakopom. Naše topništvo je poganjalo vedno gostejše granate in šrapnele nad hišo boja, klanja, ognja, krike in — smrti. Streha je bila že pogorela in se podrla, plameni so že švigali pri oknih in durih. Sedaj pa je begalo vse, kar ni bilo težko ranjenega ali mrtvega, proti našim ali proti ruskim postojankam.

Pri tem obojestranskem pobegu smo opazili, kako je hrustel naša Rus skozi goreče duri z ene-

možim Avstrijcem preko ram. Dospevši na plano, se je zvedavo oziral naokrog. Potem pa je začel z vso preostalo silo in močjo kobacati proti našim postojankam. Prisopilal je do nas z nezvestnim našim nadporočnikom in se zgrudil tudi sam od onemoglosti. To je bil prvi in zadnji slučaj, kar sem jih videl jaz, da je ravnal Rus tako plemenite ustiljenje. Rus in nadporočnik sta si pomagla do zavesti pri nas, potem sta pa odromala oba skupne v naše belece.

Nam je pogelnila patrolja 20 mrtvih in 15 ranjenih. Sovražne izgube so morale biti večje, ker so vsi Rusi, ki so bili zažgali streho, zgoreli.

Po tem spopadu se ni držnil sovražnik ves teden v vas. Sele po preteku enega tedna sva opazila z našim adjutantom, kako se spuščajo Rusi skokoma v globoko grabo pred vasjo, da bi se počasi zbrali v krdele in se porazlezi na rop in krajo. V oni grabi je čepelo 32 ruskih mož. Poklicala sva artilerijskega stotnika in mu pokazala mikaven cilj. Obsul je grabo z granatami ter šrapneli in oddal na 32 mož 51 streliv. Nobeden Rus ni pokukaval iz grabe, vse je bilo videti mirno tiho, kot da so vsi zadeti in pobiti na smrt.

Artilerist si je mel v vidnem zadovolju roke, češ: tako strelja moja baterija! Mi dva sva mu čestitala k očitnemu uspehu; stotnik se je poslavljaj, da javi svoj artilerijski čin gospodom pri diviziji.

Predno nama je izginil artilerist izpred oči, sem se ozrl še enkrat na ono grabo domnevane ruske smrti. Rus za Rusom je kobacal iz nje in jo ubiral po hribu navzgor! Vseh 32, kolikor se jih je bilo poskrile v jarek, je korezalo nazaj; niti enega

ni manjkalo, še šepal ni nobeden. Naš artilerist se je začarano obrnil, zinil in rekel:

„Kaj takega je nemogoče!“

Pa tudi v svetovni vojni se dogajajo razni čudeži!

Odlej so obiskovali Rusi Zdynijo vedno pogostejše. Živino so že bili odgnali vso do zadnjega repa, ropali so krompir in žito. Z našimi so se srečali malokdaj; pa pri nobenem snidenju se niso Rusi predali, ampak se postavili vsled krepko v bran. Da bi si pa sovražnik ne lastil in prisvajal preveč drzno sela, so zapovedali, da moramo po dnevu in po noči razstaviti tik pred vas močne poljske straže (Feldwachsen).

S temi stražami je bil pa tudi križ božji! Vojak, če se tako vnet, iz srea vdan domovini in cesarju, ostane pri vseh teh čednostih vendarle — človek! Ni-li za človeka nekaj nevzdržno zapeljivega: stati v neznozem zimskem mrazu v brezdelju poleg toplo kurjenih bajt in hiš? Koga bi ne premagala skušnjava, da bi se pogrel vsaj za nekaj minut? In tem za vse človeške ude privlačnim skušnjavam gorkote so se vdajali tudi naši stražarji. Teh stražnikov so nam Rusi mnogo polovili, zalotili so jih pri ogrevanju po hišah in bajtah. Na vso moč so dražili ti prestopki stroge, s krvjo pisane vojaške postave poveljnika našega regimenta. Če bi se ti slučaj gretja straž ponavljali, je grozil s smrtjo.

Nekega večera pritira straža od 87. pešpolka k nam našega prostaka, katerega so ti zalotili, ko je zapustil stražo ter se je grel in jedel v bajti dober krompir. Major je pri tej izpovedi gubančič v srđitih gubah šele in vsi smo znali: zajetnik je za-